

Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2015-ben

Csörgits Gábor, Gábor János, Udvari Zsolt
Földművelésügyi Minisztérium Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály

A természetes vizekből származó halzsákmány megfelelő értékeléséhez mindenképp érdemes megismerni a haltermelési létesítmények ezzel párhuzamos teljesítményét, azaz a 2015. évre jellemző haltermelés fő adatait.

2015-ben 28 111 hektár tóterület szerepelt a nyilvántartásban, ebből 24 882 hektáron folyt haltermelés, ami az előző évhez képest 3,5 százalékos emelkedést jelent. Az éves ingadozást a technológiai szárazon tartás, a kiöregedett tavak termelésből való kivonása, illetve a felújítások és az új tavak üzembe állítása okozza. Fontos hangsúlyozni, hogy 2015-ben 57 hektár új halastó létesült, valamint 676 hektár tóterületet vontak rekonstrukció alá.

A hazai tógazdaságok és intenzív üzemek bruttó haltermelése együttesen 2015-ben 23 610 tonna volt, ami a 2014. évi eredményt mintegy 8,3%-kal meghaladja, így a növekmény továbbra is töretlen (a 2014. évi eredmény a 2013. évi termelés 103%-a volt). 2015-ben az étkezési hal termelése is nőtt: az előző évhez képest itt 12,8% a növekmény (a megtermelt étkezési hal 17 336 tonnát tett ki). Az elmúlt évekhez hasonlóan az étkezési halak előállításában 2015-ben is pontydominancia mutatkozott, ami a hazai természeti viszonyokra és a fogyasztási szokásokra vezethető vissza. A ponty a haltermelésünk fő fajaként 2015-ben a piaci hal 62 százalékát képviselte. Az akvakultúrás termelés a hazai fogyasztói szükségleteket teljes mértékben kiszolgálja.

A természetes vizekből 2015-ben kifogott halzsákmány – az Országos Halgazdálkodási Adattár (a továbbiakban: OHA) e publikáció összeállításakor elérhető adatai szerint (amely a teljes adatforrás 90%-át jelenti) – több mint 9937 tonnát tett ki, ami az előző évhez képest jelentős, 33%-ot meghaladó növekedést jelent.

Nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek

Az OHA nyilvántartásában **144 214 hektár** nyilvántartott halgazdálkodási vízterület szerepelt 2015-ben. A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek száma **2253 db** volt. Az előző évhez képest észlelhető változást egyrészt az újonnan nyilvántartásba vett halgazdálkodási vízterületek, másrészt a nyilvántartásból törölt, illetve összevonás révén egy víztérkódot kapó halgazdálkodási vízterületek okozták. A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek halgazdálkodási hasznosítása a következőképpen oszlott meg:

- Horgászszervezetek hasznosításában a nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek csupán 17,34%-a volt, ami mintegy 25 ezer hektár kiterjedésű vízterületet jelent.
- Az egyéb szervezetek (Zrt., halászati és mezőgazdasági szövetkezetek, korlátolt felelősségű társaságok, betéti társaságok, magánszemélyek, önkormányzatok, kistermelők) által hasznosított nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek 119 ezer hektárt tettek ki.

A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek összes területének nagysága számottevően nem változott az előző évhez képest.

Természetesvízi halászat és horgászat

A megyei halgazdálkodási hatóságok jelentése szerint állami horgászjegyet 307 007 térítéses, zömmel felnőtt és 61 120 térítésmentes, zömmel gyermekhorgász váltott. Érdekességgéppen megemlíthető, hogy a térítésmentes állami horgászjegyet váltók száma az előző évihez képest

több mint 60%-kal növekedett, és a horgászok összlétszáma is mintegy 5%-kal emelkedett. A külföldi vendégforgások száma 10 317 fő volt 2015-ben, ami kismértékű visszaesést jelentett a 2014. évhez képest. Ezen felül 6279 db turista állami horgászjegyet értékesítettek a 2015. évben, tehát mindösszesen **384 723 db állami horgászjegyet** értékesítettek a különböző típusokból.

A természetes vizek többségén egyre inkább a rekreációs célú – horgászati és halászati – hasznosítás játssza a főszerepet, amely mellett 2015. évben – inkább már csak kiegészítő, állományszabályozó jelleggel – még a kereskedelmi halászat is jelen volt. Ezzel összhangban a természetes vizekről 2015. évben jelentett 9937 tonnás halfogásból csaknem 9835 tonnát (98,96%) tett ki a horgászattal megszerzett zsákmány (2014-ben ez az érték 93,8% volt). A kereskedelmi és ökológiai célú, szelektív halászattal kifogott hal csupán 0,68%-kal, a rekreációs halászatok zsákmánya pedig mindössze 0,36%-kal képviseltette magát a 2015. évi fogásokban.

A horgászfogásból továbbra is csekély mértékben (1166 kg-mal) részesedtek a turista állami horgászjegyesek. Ez továbbra is azt igazolja, hogy e lehetőséget sokan inkább a horgászat rekreációs jellege miatt választják, így esetükben nem jelenik meg hangsúlyos célként a kifogott (megtartott) hal, ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy a turista állami horgászjegyesek 2014. évi eredményéhez viszonyítva ez a bő tonnás fogás több mint háromszoros növekményt jelent.

1. táblázat: Országos halfogási adatok halfajonként 2015-ben (Forrás: OHA)

Halfaj	Zsákmány (kg)				
	Horgászat állami horgászjeggyel	Rekreációs halászat	Kereskedelmi és ökológiai halászat	Horgászat turista állami horgászjegy	Összes fogás
Amur	308 415	712	165	86	309 378
Angolna	10 281	157	18	1	10 457
Balín	76 802	574	113	15	77 504
Compó	6 625	245	16	1	6 887
Csuka	115 881	1 965	843	20	118 709
Fogassüllő	259 122	1 119	1 042	12	261 295
Garda	6 351	32	3	3	6 389
Harcsa	196 592	2 503	3 440	19	202 554
Kecsege	5 309	11	-	-	5 320
Kősüllő	17 501	69	8	1	17 579
Márna	51 334	628	804	-	52 766
Menyhal	12 155	254	50	1	12 460
Ponty	7 299 898	3 795	2 341	510	7 306 544
Sebes pisztráng	5 848	2	-	-	5 850
Széles kárász	15 031	226	-	6	15 263
Egyéb őshonos	853 989	10 863	9 096	438	874 386
Egyéb idegenhonos	592 462	12 965	48 352	53	653 832
Összesen	9 833 596	36 120	66 291	1166	9 937 173

A 2015. évi országos fogási adatok halfajok szerinti megoszlását (1. táblázat) áttekintve megállapítható, hogy a megelőző évhez képest több mint 33%-os növekedéshez az angolnát

kivéve minden halfaj, illetve csoport fogásának növekedése hozzájárult, azaz az angolnán kívül a táblázatban szereplő minden tétel esetében növekedett a zsákmány.

A legnagyobb növekmény a következő halaknál tapasztalható:

- sebes pisztráng (+ 204%)
- amur (+ 118%)
- márna (+ 116%)
- balin (+ 102%)
- compó (+ 78%)
- kősüllő (+ 68%)
- garda (+ 65%)
- harcsa (+ 64%)
- menyhal (+ 58%)
- fogassüllő (+ 53%)

Fenti halfajok többségénél bizonyosan növekedett a valós zsákmány is, ugyanakkor a 2013-ban kihirdetett új halgazdálkodási és halvédelmi jogszabályok lassabban kibontakozó hatása is érzékelhető e növekményekben, hiszen az új jogszabályok elvárás-rendszere a fogási napló fegyelmezett vezetését hangsúlyosan megköveteli. Mindez erős kontrasztot mutat a korábban kirajzolódó trendhez képest, hiszen a compó, a kősüllő, a menyhal és a ponty kivételével 2013-ról 2014-re még a 20-30%-os fogás-visszajelzések voltak jellemzőek!

A fent említetteknél kisebb, de jelentős növekedést mutatott 2015-ben az egyéb idegenhonos halfajok (+ 49%) és az egyéb őshonos halfajok (+ 33%) fogási eredménye is. A csuka (+ 31%) és a pontyzsákmány (+ 30%) növekménye csupán a jóval nagyobb emelkedést produkáló fajokhoz képest tűnik szerénynek (érdemes azt is észben tartani, hogy a pontyfogások 2012-ről 2013-ra még 8%-os csökkenést mutattak).

Az angolnafogás a 2014. évi eredménynek mindössze 6,75%-át tette ki, ami a Balaton vízeresztés nélkül is stabil vízszintjére vezethető vissza (a Sió-zsilipben működő angolnacsapda csakis vízeresztéskor használható).

A kecsége és a széles kárász fogási eredményében a rendelkezésre álló adatok szerint bekövetkezett változást további elemzésre semmiképp nem ajánlott felhasználni, hiszen ezek a vonatkozó jogszabály szerint 2014. január 1-je óta országosan nem fogható halfajok (a kecsége kifogását mindössze egy Tisza-szakaszon engedélyezte az illetékes halgazdálkodási hatóság), így a hozzáférhető adatbázisba bekerült adatokat (illetve kecsége esetében ezek többségét) csakis műtermékként kezelhetjük. Sajnos a hibásan beírt fogás azonnali ellenőrzés hiányában utólag már nem javítható akkor sem, ha a halat kifogó csak egy sort vagy rubrikát nézett el, vagy ha nem jól írta be a vízterületet. Sejthető hiba, hogy az alapértelmezetten nem kifogható széles kárászhoz bejegyzett halak többsége ezüstkárász volt, csak a horgászok zöme a keszegektől eltérő módon beírható „kárász” oszlopot látva az ezüstkárász-fogásait jegyezte fel e módon. Ez ismét rámutat arra, hogy az adatszolgáltatás – beleértve a fogási naplók pontos vezetését és a különböző szinteken végbemenő összesítéseket – minőségét a közeli jövőben jelentősen javítani szükséges. A rendelkezésre álló adatbázis hitelessége – és felhasználhatósága – csakis így biztosítható.

A halfogási módokat összevetve jól érzékelhető a táblázat adataiból is a horgászat elsöprő túlsúlya. A rekreációs halászat eredménye a teljes halászfogás 35%-át adja, ami jelentős növekménynek tűnhet (2014-ben ez az érték csak 11% volt), azonban e megváltozó arány nem a rekreációs halászat erősödésére, hanem a kereskedelmi halászat fokozatos visszaszorulására vezethető vissza. Ezt egyértelművé teszi az is, hogy a rekreációs halászat zsákmánya 2015. évben 36,12 tonna volt, ami az előző évi zsákmányuknak csupán 71%-át jelenti, azaz szó sincs valós növekedésről. E zsákmány a horgászfogás 0,36%-át jelenti, ami a regisztrált horgászok és regisztrált rekreációs halászat létszámának arányával tökéletesen

egybeesik. Ez arra utal, hogy a rekreációs halfogás – legyen az halászat vagy horgászat – a regisztrált fogások tekintetében egyező eredményt ad, aminek okai között természetesen az is fontos tétel, hogy a hatályos jogszabályok szerint a horgászokra és rekreációs halászokra azonos kvótarendszer (napi kifogható mennyiségek) vonatkozik.

A kereskedelmi és ökológiai célú, szelektív halászat 2015. évi eredménye a horgászati hasznosítás előretörésével összhangban további és jelentős csökkentést mutatott. A 2015. évi 66,291 tonnás fogás az előző évi eredménynek mindössze 16%-a volt. A visszaesést a fogott halfajokra koncentrálnak áttekintve az tapasztalható, hogy a csökkenésért a 2015. évben elmaradó jelentős balatoni angolnafogás mellett elsősorban a ponty és az „egyéb”, másodrendű haszonhalak szerényebb fogása felelős. A kereskedelmi halászat eredménye (a compó egyébként elhanyagolható mennyiségét kivéve) minden tételben csökkenést mutatott 2015. évben.

A halfajok és csoportok nagyobb vízterületenként rendezett adatait (2. táblázat) áttanulmányozva elsősorban az a szembevetendő, hogy 2015. évi összes halfogásnak csak szűk ötöde (19,3%) köthető a nagy természetes vizeinkhez. E különösnek tartható eredményt ugyanakkor jól magyarázza, hogy halfogás a bő 80%-át biztosító „kisebb” vizek zömét a hazai horgász igényeket kielégítő „pontyos” vízterületként hasznosítják a halgazdálkodásra jogosultak. Ennek megfelelően, míg a nagyobb természetes vizeinkből kis híján 659 tonna pontyot fogtak ki, addig a csaknem 7307 tonnányi éves pontyfogás (lásd 1. táblázat) több mint 90%-át (mintegy 6648 tonnát) a „kisebb” vizek adták. Ez a pontymennyiség a nagy természetes vizek és a kisebb vizek fogása között meglévő mintegy 8017 tonnányi különbség 83%-át meg is magyarázza.

2. táblázat: Nagyobb vízterületeink horgászfogása 2015-ben (kg) (Forrás: OHA)

Vízterület	Balaton	Duna folyam	Tisza folyó	Körösök	Velencei-tó	Fertő	Tisza-tó	Összesen
Halfaj								
Amur	3 312	13 899	8 674	6 110	866	2	1 334	34 197
Angolna	6 972	211	73	18	189	50	8	7 521
Balín	24 658	20 133	9 078	1 621	3 114	4	5 800	64 408
Compó	1 162	297	138	33	80	73	1 508	3 291
Csuka	12 629	15 665	6 226	4 269	3 012	2 945	15 432	60 178
Fogassüllő	88 952	37 157	20 428	3 423	9 317	926	19 996	180 199
Garda	3 422	1 089	882	23	39	27	309	5 791
Harcsa	2 729	65 557	43 817	2 523	2 565	368	20 668	138 227
Kecsege	956	646	393	47	221	3	152	2 418
Kősüllő	3 077	5 132	3 790	79	30	18	3 666	15 792
Márna	101	42 995	3 392	338	27	4	43	46 900
Menyhal	913	2 933	738	34	29	12	237	4 896
Ponty	355 403	103 491	58 604	19 765	44 316	2 265	74 945	658 789
Széles kárász	1 472	1 029	559	102	451	31	291	3 935
Egyéb őshonos	194 774	165 000	80 845	12 103	12 365	1 068	39 746	505 901
Egyéb idegenhonos	36 408	63 561	39 104	11 109	4 452	979	31 524	187 137
Összesen:	736 940	538 795	276 741	61 597	81 073	8 775	215 659	1 919 580

A nagyobb vízterületek halfogását elemezve elmondható, hogy a legnagyobb hányadot az előző évhez hasonlóan a Balaton (38,39%) teszi ki, amit a Duna követ (28,07%), emellett jelentős szerepet tölt be a Tisza (14,41%) és a Tisza-tó (11,23%) is. A Velencei-tó fogásrészesedése 2015-ben 4,22%, a Körösöké pedig 3,20 volt. A Fertő eredménye ezen összehasonlításban továbbra is elenyésző (0,46%).

A nagyobb vízterületek fogási adatait halfajok szerint *egymással összevetve* a fogassüllő esetében szembetűnő a Balaton (a nagyobb vizek összes süllőfogásának 49,36%-a) és a Duna (20,62%) dominanciája. E két vízterület hasonlóan kiemelkedő az „egyéb” halfajok tekintetében (Balaton: 33,36%; Duna: 32,98%). A márna esetében a Duna magától értetődő túlsúlya (91,67%) tapasztalható, amihez egyedül a Tisza csatlakozik érdeminek tartható mennyiséggel (7,23%). A Duna és a Tisza harsafogásokban is meghatározó szerepet tölt be, (Duna: 47,43%; Tisza: 31,70%), amihez harmadikként csatlakozik a Tisza-tó eredménye (14,95%). Emellett – tán meglepő módon – a nagy természetes vizek közül a Duna kifejezetten erős amurban (40,64%). A ponty fogásának megoszlása alapvetően a nagyobb természetes vizeink területi arányait tükrözi. Ennek megfelelően itt kiugró eredményt a Balaton (53,95%) esetében találunk, így ebből messzemenő következtést nem érdemes levonni, különösen azért, mert mint fentebb említettük, a 2015. évi összes pontyfogás több mint 90%-a nem e nagy természetes vizekről, hanem a sok kisebb vízterületről származik.

A nagyobb vízterületek halfaj szerinti eredményét sajnos ugyanúgy terhelik a fogási adatok regisztrálása, illetve összesítése során keletkező pontatlanságok, így egyes halfajok és egyes vízterületek esetében az egyértelmű műtermékeket bármilyen elemzésre hiba lenne felhasználni. Reményeink szerint az adatminőség és így a hitelesség biztosítása terén érdemi javulás lesz elérhető már a közeli jövőben.

Halfogyasztásunk, export és import

A hazai halfogyasztás örvendetesen növekedő tendenciát mutat az elmúlt éveket tekintve. A 2015. évi fejenkénti éves halhús fogyasztásunk azonban még így is messze elmarad az EU átlagától, ami kb. 22 kg. Az egy főre jutó hazai halfogyasztás **2015. évben** a 2013-ban bevezetett új statisztikai módszertant alkalmazva **6,34 kg/fő** volt. Az előzőekben már kifejtett adatszolgáltatási hiányosságok miatt ez az érték a nem teljes, de korrigált természetesvízi fogási adatok révén jó közelítéssel kalkulált adatnak tekinthető, ami az emelkedő tendenciát hűven bemutatja. Fontos megjegyezni, hogy az éves halfogyasztás statisztikai számításánál nem vehető figyelembe a nem regisztrált horgászfogás, valamint a nem jogszerűen megszerzett és számla nélkül eladott halmennyiség sem.

Az e publikáció elkészítésekor rendelkezésre álló OHA adatokhoz képest – a fogási naplók feldolgozottságának ismert szintjéből kiindulva – a természetesvízi halfogások mintegy 10-15%-kal magasabb értékű végeredménnyel lesznek jellemezhetőek. A halfogyasztás elemzéséhez már az ennek megfelelően korrigált értéket vettük figyelembe.

A 2015. év kínálati/fogyasztási értékét főbb termékcsoportonként megbontva a következő irányszámokat kapjuk:

Élő, friss és hűtött: 2,27 kg/fő
Fagyasztott: 2,27 kg/fő
Tartósított és konzerv: 1,80 kg/fő

A halfogyasztásunk növekedése 2015-ben a 2013-as – már EU-s számítási módszer szerint kalkulált és a Magyar Halgazdálkodási Operatív Programban kiindulási értéként megadott – 5,13 kg/fő értéket 23,6%-kal, de a 2014-es 5,38 kg/fő értéket is 17,8%-kal haladta meg. Az emelkedés okait elemezve megállapítható, hogy a növekedést 2014-hez képest a haltermelés 12,8%-os növekedése mellett a természetesvízi halfogások jelentős emelkedése adta. Ennek

vélelmezhető magyarázata az intenzív akvakultúrás termelés kiemelkedő növekedése és a fogási naplók korrektebb vezetése mellett a kereskedelmi halászat korlátozásából is következő megnövekedett horgászfogás volt.

Az új számítási módszerből következően a halfogyasztás számításához az export-import adatok korrigálása is szükségessé vált. Így a hal és haltermék exportunk 2014-hez viszonyítva 9011 tonnáról 11 408 tonnára emelkedett. A tengeri haltermékek behozatali kényszere miatt importunk továbbra is lényegesen meghaladja az exportot, és 2014-hez képest 39 789 tonnáról 45 533 tonnára növekedett. 2015-ben a hazai termelésű hal fogyasztása a teljes fogyasztás 45,4%-át adta, míg az import haltermékek az 54,6%-ot tett ki. Az uniós tagállamokból származó haltermékeket is importnak tekintjük ebben az esetben.

(A halfogyasztási adatok új módszertan szerinti számításában nyújtott segítségéért köszönettel tartozunk Bojtárné Lukácsik Mónikának, az Agrárgazdasági Kutató Intézet projektvezető munkatársának.)

Hivatkozás:

Csörgits G., Gábor J., Udvari Zs. (2016): Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2015-ben

www.halaszat.kormany.hu